

Fjell, fakta og fiksjon

Fjell, fakta og kunstnerisk skaperevne preger den pensjonerte tannlegen i Storfjord. – Tannlegeyrket har gitt familien brød på bordet. Skrivning har gitt meg energi, sier Astor Furseth som også er skredforsker. I 2010 fikk han kongens fortjenestemedalje i gull for sin utrettelige innsats.

Etter et par timers kjøring fra Ålesund gjennom flere tunneler og krokete, glatte novemberveier er vi endelig framme i Tafjord. Vi møter ham i huset der han bor sammen med sin kone Anna, som er bibliotekar. De to barna deres er for lengst blitt voksne og ekteparet bor i et hus som ble bygget i 1982 – med utsikt over Tafjorden og til det bratte fjellområdet der Langhammaren raste ut og laget Tafjordulykka i 1934. Vi ser også Hegguraksla, fjellsprekken som sammen med Åkneset i Sunnlyvsfjorden, blir overvåket 24 timer i døgnet på grunn av skredfare. Og det var byggingen av dette huset som førte til at den nyansatte tannlegen Astor Furseth tenkte: Kan en slik ulykke skje igjen?

– Jeg visste jo om Tafjordulykka i 1934, men opplevde at det var skrevet veldig lite om denne katastrofen. Dette vekket min nysgjerrighet på to måter; den ene var det rent faktiske som hadde skjedd, og det andre var hvorfor naturkatastrofer omtales så lite. Forskning og fakta kan jo føre til at vi lærer av erfaringer, og dermed kan beskytte oss mot nye og lignende hendelser. Men det er akkurat som dette er et tabuområde, en kollektiv benektning av realiteten. Vi vil ikke huske. Folk har nok en fatalistisk holdning som sier: Glem, og la livet gå

Fra Aurland. Etter at huset ble flyttet hit er det ikke blitt rammet av skred. Foto: Privat.

videre, sier Furseth. Interessen for Tafjordulykken førte til en bokutgivelse der han har intervjuet flere av de som var til stede og overlevde ulykken.

Astor ble født i Sykkylven i 1940. Familien var velstående og hadde mye samvær med Jens Eknernes og hans familie, som grunnla Eknernes Fabrikker. Dette var et indremisjonsmiljø, der måtehold, flid og arbeid var viktige dyder.

– Selvfølgelig hadde alle rundt meg og jeg selv inkludert, forventninger om å tjene penger.

Astor fikk gode karakterer på skolen, og da var det bare to valg: Å bruke karakterene til å søke seg inn på medisiner- eller tannlegestudiet.

– I utgangspunktet hadde jeg nok mer kunstneriske interesser som skriving, film og maling, men jeg valgte å satse på noe som var økonomisk trygt. For meg ble det tannmedisin.

Etter hvert ble jeg også interessert i selve faget, og jeg har vært fornøyd med valg av levebrød. Spesielt ble jeg interessert i oralkirurgi, men siden jeg aldri kunne tenke meg å bo i en by, måtte jeg droppe tanken på spesialisering.

– Jeg har alltid villet bo på bygda, sier han. Etter at han ble ferdig på det odontologiske fakultet i Oslo i 1965, reiste han til Lyngen i Troms.

– Den gangen var det nemlig plikt-tjeneste for tannleger. Det underlige er Lyngen også har fjell som representerer skredfare, så det ser ut at jeg har «det farlige fjellet» inne i meg, på et eller annet vis. Han skriver også i boka «Vargtid»

«På postkort-dagar er dei imponerende fjella og spegelblanke fjordarmane så vakre og idylliske at knapt noko kan overgå dette. Nettopp slike glanstrykte panorama vi finn att på

Per Åkernes (t.v) og Astor Furseth ved Åkernesremna. Foto: Frank Furseth.

turistbrosjyrar i inn- og utland: Trollstigen, Taffjord, Dei sju systrene, Geiranger, The Golden Route. Ein gløymer lett at denne naturen er den mest lune-fulle av alt. Fjella kan vere lumske og øydeleggjande, skred kan få fjorden til å reise seg til enorme skadebylgjer, og desse blanke elvane kan gå over breidene, flytte jordmassar og grensesteinar, rive med seg alt på sin veg. . . «Dette innleder Astor Furseth i boka «Vargtid» som kom ut i 1995. Han skriver også i samme bok: «Alt som er skjedd i verda, synest å ha skjedd der ein bur . . .»

I samme boka skildrer han mennes-

ker som blir urettferdig behandlet, ikke minst tjenestejenter som oftest var priggitt andre mennesker på godt og vondt. Furseth har blant annet brukt kirkebøker som kilder, og har skrevet om flere rystende kvinneskjebner. Han har skrevet tekster som er basert på virkelige hendelser i lokalhistorien. Disse har han skildret med en fri, litterær penn.

Selv om Astor Furseth også er naturforsker og fjellmann, kan han ikke karakteriseres som en klassisk miljøverner. I en kronikk «Skal folket vekke?» i Sunnmørsposten datert den 3. juli i fjor, viser han til at det er

byfolket som har størst interesse av å verne om naturen, ikke de menneskene som bor der.

– Bygdene må ha mennesker, og folk må ha et arbeid og virksomhet som gjør at de kan leve i distriktene. Eller som han skriver: «Grunnene til å ta vare på naturen er ikke først og fremst fordi det er vakkert, men fordi det er livsgrunnlaget vårt.»

Etter pliktjenesten i nord, bar det til Færøyene, der kona Anna kommer fra.

– Vi bodde der i 11 år. Kombinasjonen av få tannleger og dårlig tannhelse i befolkningen, førte til at dette ble en krevende og lærerik tid for meg. Mange var redde for å gå til tannlegen, og jeg oppdaget at jeg i min tannlegegjerning faktisk kunne hjelpe folk. Noen av pasientene mine har vært grunnlag for karakter i flere av mine skjønnlitterære produksjoner. I 1980 delte jeg annen premie i en novellekonkurranse med Jan Kjærstad. Det var jo litt artig, synes jeg. Senere skrev jeg flere noveller for det gamle A-magasinet i Aftenposten. Mens jeg bodde på Færøyene skrev jeg flere romaner, jeg vil kalle dem utviklingsromaner. I tillegg malte jeg bilder, og debuterte faktisk på Vestlandsutstillingen. Men jeg fant ut at det ble for mye med tannlegejobbing, skriving og maling, så jeg valgte bort det siste. Siden har jeg bare konsentrert meg om tenner og ord.

I dag er han pensjonert fra sitt yrke, så nå går all tid til skriving og forskning. Han har avtale med Norges geologiske undersøkelse (NGU) om å kartlegge skred i Norge. De siste tyve årene har han konsentrert seg om faktalitteratur og historiske kilder.

Fiksjonen hører fortiden til.

Life Press/Eldri H. Fagerlund